

Magtkampe – proklamationer diskrimination – visitation klienter anbringes som hittegods

Visitation – placering - traditioner

Klientellet til værkstederne skulle egentlig visiteres af mig i samarbejde med værkstedslederne, men traditioner og praksis var en anden.

Afdelinger som i huj og hast havde måtte tage imod en klient, stillede simpelthen næste morgen med klienten på det værksted, som de syntes var bedst for ham, eller hvor modstanden var mindst. Værkstedslederne sagde aldrig nej, som de pæne mennesker de var. Men ikke kværuleanten, han bed altid fra sig.

Hver mandag havde vi et beskæftigelsesudvalgsmøde, her var alle ledere af værksteder og afdelingsbeskæftigelse mødt op. En læge kørte hele butikken som en bedre lægekongress, gavmildt delte hun klienter ud eller meddelte, at nu var den og den klient overflyttet til en anden institution eller udskrevet.

Hele tiden var det panikløsninger, læge- og for den sags skyld også den sociale afdelings dispositioner bar præg af, at de forhåndenværende søms principper lå til grund.

Måske havde de ikke andre muligheder? Måske var en af forsorgens mange opgaver endnu ikke gået op for dem? Deres arbejdsmetode, hvis man kan tale om en sådan var bedst sammenlignelig med en lagerarbejders i en flytteforretning eller ekspeditionen på et hittegods-kontor.

Enhver form for langsigtet planlægning af et oplæringsprojekt var i det store og hele udelukket. Vort arbejde blev groft diskrimineret. Klienten i endnu højere grad, da man handlede helt hen over hovedet på ham. At spørge: Hvad synes du, hvad ønsker du, var en by i Rusland.

Kompetence igen

Værkstedslederne knurrede, de var utilfredse, men for en gangs skyld tog jeg fløjshandskerne af. I prøver at læsse jeres eget selvskabte problem over på mig. Hvordan i al verden vil I have, at jeg skal skride ind over for enevælden? I sidder bare og nikker. Lige så længe I nikker og samtykker, gør jeg det også. I får ikke mig til at forsøge at bedre på noget, som jeg på forhånd anser for umuligt. Grib I jeres egen barm og find på en løsning, så kan vi snakke om det. Uden at sige det højt, tror jeg, de forstod budskabet: «Let røven venner»..

Et af vore problemer var, hvorledes bedømmer man en klients egnethed til at begynde på eksternt værksted eller til at udføre et bestemt job ude i det pulveriserende liv?

Kan man foretage observationer, kan man måle arbejdsevnen? Begrebet observationsværksted dukkede op, hist og pist, uden al tvivl blev det drøftet af mange.

Fritidspædagogerne var utilfredse, det ensformige arbejde var stjerneår fra deres kreative intentioner. Flere af klienterne fik de skaffet jobs rundt om på nærliggende virksomheder. Også skolelederen forsøgte sig. Med en klient aftalte jeg, at først skulle jeg snakke med folkene på virksomheden. Det gjorde jeg – alt var i skønneste orden, men da han dukker næste dag op for at påbegynde sit nye job, bliver han mødt med beskeden, desværre vi har lige ansat folk, men kom igen en anden gang. Klienten var rasende på mig, hans udsagn var ikke til at misforstå.

«Jeg sagde jo til dig, at hvis du fortæller dem, at jeg kommer her fra Oasen, så bliver jeg smidt ud. Men du troede ikke på mig».

Men det gør jeg nu, du må undskylde min godtroenhed kære ven, selv om det er for sent. Jeg blev en erfaring rigere, men på en handi-cappets bekostning.

Efterhånden som bygninger i børnebyen kom under tag, fik vi mulighed for at overføre dele af produktionen til de halvfærdige bygninger. Det var primitivt, det var koldt i de uopvarmede lokaler, men i mere end et år holdt vi den gående for omkring 25 klienter. Efterhånden som produktionen blev udvidet kunne afdelingsbeskæftigelsen overtage de mindre attraktive produktioner, et af resultaterne blev at man i årevis samlede rawlplugs og div. el.artikler. Rawlplugs hentede og afleverede jeg på min vej til og fra arbejde. Min gamle Opel var ofte ret slap i knæene.

En ugeløn havde været:
fire kroner – men to kroner blev trukket fra for kaffe,

Raw-plugs sættes omhyggeligt på plads, et arbejde, der beskæftigede mange i en årrække.

Arbejde – løn – en gulerod?

Lønninger på 2 – 3 og 4 hundrede kroner pr. uge var ikke længere noget særsyn. Der blev knurret rundt om i krogene. En åndssvag kunne tjene mere end en medarbejder, bo og spise gratis. Det faldt mange for brystet også mig, men jeg holdt mund, det var ikke mit bord. Løsningen skulle nok komme. Jeg blev indkaldt til et centerledermøde.

I blide vendinger bebrejdede overlægen mig de høje lønudbetalinger. Vi har regnet ud, at nogle af de åndssvage har en højere indtægt end medarbejderne.

«Synes De, det er rigtigt, når de samtidig bor og spiser gratis».

«Det er ikke mit bord, min opgave er at sørge for beskæftigelse, og udbetale dem, den løn, de har tjent. Jeg besidder ikke en dømmende og udøvende magt».

Forstanderen, gammel folketingsmand foreslog nu, at vi skulle skrue ned for hanerne. *«Går forstanderen ind for at vi skal bryde aftalerne med virksomhedernes tillidsrepræsentanter ved at lade de åndssvage optræde som løntrykkere?»*

Nej, han mente, at forskellen skulle indgå i statskassen som et supplement til omkostningerne for kost og logi.

«Forstanderen ved da lige så godt som jeg, at statskassen er et stort bundløst hul, jeg kan ikke se, at det batter noget som helst. For resten var de unge mennesker tidligere en flok dovne slamberter, der ikke var til at drive til noget som helst. Nu er det en fornøjelse at se dem arbejde og en fornøjelse at høre dem stille krav til deres lærere om at få regnekundskaberne forbedret, så de kan sikre sig mod, at vi snyder dem. De er vågnet op. Vi er for resten ved at indføre betaling (løn) for undervisning, ligesom medarbejderne, selvfølgelig til andre beskedne takster.»

Sociallederen var tavs. Bulder Jørgen grinede åbenlyst, han elskede ballade.

«Hvor vil de få penge fra til betaling af løn og undervisning?»

«Vi filer lidt på akkordpriserne, hvilket betyder, at eleverne selv har indtjent pengene, så meget kan de heller ikke gennemskue os.»

«Vi kan også gøre noget andet, sagde forstanderen, vi kan fra administrationen side nøjes med at udbetale, hvad vi finder rimeligt.»

«Det kan De ikke, for pengesækken ligger på værkstedets girokonto, og den administrerer vi. Endelig vil jeg ikke anbefale det, for så er vi nød til at undervise de åndssvage i emner som arbejdskampe, de må nok se i øjnene, at de åndssvage vil strejke, det er da ikke smart vel?»

Nu brød sociallederen ind: *«Vi kan beregne en pris pr. uge for kost og logi, jeg tror 90 kr. pr. uge vil være et rimeligt beløb, det kan de så trække fra ved hver lønudbetaling, vil de det?»*

Overlægen afbrød ham: *«Jeg synes, at en udbetaling på 30 – 40 kr. er rimeligt, det er et pænt lommepengebeløb.»*

Jeg sammenlignede disse udtalelser med politikeres valgflæsk.

«Nej det vil jeg ikke, her er ikke tale om lommepenge, men om, at en borger har udført et arbejde og derfor skal have sin betaling for udført arbejde. Jeg er ikke inkassator. De husker vel Forsorgchefens udtalelse om, at den åndssvage skal normaliseres. Dette formynderi er ikke i tråd med Forsorgchefens udtalelser det er formynderi og diskrimination, jeg må beklageligvis sige nej.»

«Er De klar over, at det er lydighedsnægtelse, de begår?»

«Ja, men der er blot den lille hage ved det, at lige så længe ordren ikke foreligger behørigt underskrevet, kan jeg med god grund betvivle dens rigtighed. For øvrigt mener jeg, at hvis De giver mig en skriftlig ordre, vil jeg få medhold ved en domstol, og De vil blive anklaget for brud på store dele af vort løvkompleks.»

«Kan De dog ikke indse, at institutionen kan ikke holde til al dette postyr i det lange løb. De kommer drønende på knallerter, de kører uforsvarligt rundt, de køber stereoanlæg, der drøner dag og nat, de gør vrøvl over maden, kan de ikke se, at personalet magter ikke alle disse problemer. Her er et rend af forretningsdrivende. De køber på afbetaling, når de har sluppet udbetalingen tror de, at de har betalt alt.

«For mig at se lytter forstanderen til de forkerte medarbejdere. Jeg kan sende flere medarbejdere herop og berette om, hvor interessant og morsomt de finder deres arbejde i dag. De er nemlig ikke længere en sovepude, de er blevet problemknusere. Lad os starte med knallerterne, hvad har vi gjort ved det? Vi har haft betjente herude, og de kommer igen, de har fortalt om – og undervist i, hvad man må, og især om hvad man ikke må. Der vil blive afholdt færdselskurser og blive afholdt en slags køreprøver, består man, får man et bevis.

Nogle få har overtrådt påbuddene. Hvad skete? Afdelinger beklagede sig til værkstedet, som beslaglagde knallerten og idømte flere dages karantæne.

Knallerten blev parkeret i en kælder. Lydproblemet er næsten løst.

Overholder man ikke et tåleligt lydniveau, skal man anskaffe sig et par høretelefoner, modsætter man sig det, udleveres høretelefoner fra værkstedet med fradrag i løn, altså klienten betaler selv, hjælper det heller ikke, beslaglægger værkstedet anlægget”, idømmer karantæne og anbringer anlægget i kælderen, til man bliver enige. De forretningsfolk, som samvittighedsløst har solgt, ofte sekundavarer til en åndssvag, har jeg ikke den store medlidenhed med, de ryger i syltekrukken, det vil sige, de ryger ind i et system, medarbejderne har fundet på, det bevirker, at den forretningsdrivende med sikkerhed spilder sin tid uden at få sine penge.»

«Hvad forstår man ved en syltekrukke?» spurgte overlægen.

«Kald De forstanderinden ind, så vil hun forklare Dem det.»

«Vil det sige, at også forstanderinden er med i det komplot?»

Forstanderinden kom ind og forklarede systemet. Når en inkassator indfandt sig, bød hun på gammel, lunken kaffe, medens hun undersøgte sagen. Inkassatoren blev anbragt ude på gangen, så alle kunne se ham, efter ca. en halv time blev han sendt til en af de store afdelinger, som hun på forhånd havde informeret om hans ankomst, og som hun vidste med sikkerhed ikke havde med sagen at gøre, også her bød man på kaffe og undersøgte igen sagen.

Igen tog det ca. en halv time, hvorefter han blev sendt videre til en afdeling, der heller ikke havde med sagen at gøre.

Som regel gav de op efter en times tid. De sejeste holdt et par timer.

«Hvem har dog fundet på den skurkestreg?» spurgte overlægen.

Tonefaldet antydede, at hans forargelse var til at overse.

«Ja, det havde vi da været lige gode om alle sammen, der er jo ikke noget ondt i det, og det virker». Udsagnet var en indremissionsk gammeljomfrues – forstanderindens.

Min afskedsalut var:

«Det er mit absolutte indtryk, at medarbejdernes arbejde er blevet mere meningsfyldt, eleverne stiller nu krav, eksempelvis om undervisning i købelov og om afbetaling, de fleste er glade for initiativerne.»

Nogen tid senere var Forsorgschefen på besøg, diskret blev jeg halet til side og han gav mig en direkte ordre om at regulere lønnen efter centerledelsens anvisninger. Jeg bad ham skrive det, husk underskriften skal være læselig, sagde jeg.

«Hvad vil De dog med det?»

«Kaste Dem for løverne, De bryder Grundloven, FNs menneskerettigheds-konvention og en masse lovparagraffer.

Åndssvage arbejdere fik udbetalt løn også under uddannelse

Får de det i vore dage? Hvis de ikke får det, har man også løbet fra det løfte, som var indeholdt i Bistandslovens kommissorium:

Ingen åndssvag må stilles ringere, når Bistandsloven træder i kraft.

Resultatet blev, at den åndssvage skulle betale for kost og logi der, hvor han boede. Men det gav så igen nye problemer. De kom og brokkede sig over, at maden, som de havde betalt i dyre og domme, var elendig, den blev bare smidt på bordet, halvkold osv.

Mit råd til dem var: «Hvis du har råd til det, kan du gå på værtshus, du har krav på at blive fulgt af personale uden for institutionen.»

Åndssvage sad nu på værtshus, spiste og drak bajere til maden med en medarbejder surt skulende i et hjørne.

Det var ikke holdbart i længden. Resultat?

Medarbejdere og åndssvage gik sammen om at skabe hyggelige rammer omkring spisesituationen, hvor de boede, det blev en sport selv at købe ind og lave sin egen mad.

Observationsværksted

Der var bred enighed om at oprette et observationsværksted, en form for arbejdsstudie, således at man blev i stand til at visitere, det vil sige sortere ikke kun til forsorgens forskellige interne og eksterne værksteder, men også til det private arbejdsmarked.

Ideen var god, intentionerne var helt i top, alle kunne se behovene, men som jeg vil vise, virkelighedens verden var en anden. Fra starten overså vi en lang række faktorer som efter måneders slid skulle vise sig at være spild af kræfter, af plads og af penge. På ingen måde vil jeg fralægge mig nogen form for ansvar, når det fremdrages her, er det først og fremmest for at ingen andre skal falde i de samme grøfter. Arbejdsopgaverne var som skræddersyede for vore fritidspædagoger, helhjertede gik de ind i projektet. De forskellige tests blev skabt, værktøj blev indkøbt i dyre og domme, en psykolog blev stillet til rådighed fra lægeafdelingens side, og snart blev han den ledende af projektet.

Her lå muligvis en doktordisputats og vinkede forude.

Vi studerede tilsvarende projekter, flere og flere papirer dukkede op og langsomt, men sikkert bevægede man sig bort fra arbejdslivets fakta til et teoretisk bureaukrati, det blev ren utopi. På en eller anden måde var jeg glad for personligt at blive sat ud på et sidespor, jeg havde nok at slås med og følte det egentlig som en aflastning. Fritidspædagogerne var usikre, og når vi drøftede udviklingen kunne jeg ikke skjule min tvivl om projektets værdi omsat til den barske hverdag. De fornemmede, at jeg gerne ville ud af det og en vis modvilje mod mig personligt opstod, al den stund, de følte deres status truet.

I farten havde vi overset, at for at (anbringe) placere en person på en arbejdsplads kræves en lang række forhold opfyldt, for at det kan lykkes. Vi fokuserede på f. eks. håndlag, kan han bruge en skruetrækker, en skruenøgle, har han/hun ordenssans osv. Men om vedkommende havde lyst til netop det forelagte job, spekulerede ingen på, vedkommende var jo åndssvag og som regel gjorde de det, de blev bedt om, så godt, som de nu kunne. Disse generationer af unge og voksne havde ikke gået i de moderne skoler for åndssvage, de var derfor afrettede, de var dresserede, de var nøjsomme.

Andre problemer som, hvorledes er den nye arbejdsplads, hvorledes er arbejdsklimaet, hvordan er arbejdskammeraterne osv. plus en lang række andre mere eller mindre upåagtede faktorer som i et mere eller mindre tilfældigt samspil udgør resultatet, skænkede vi ikke mange tanker.

Nu bagefter kan man undre sig, men vi var ikke bedre, vi gjorde, hvad vi kunne med den viden og de erfaringer vi besad på dette tidspunkt. Man skal ikke glemme, at netop på dette tidspunkt var vi her i Danmark milevidt foran andre nationer. Også på det lokale plan var Oasen langt foran andre institutioner i Danmark.

Men jeg havde altså fået kolde fødder og ville gerne have biksen lukket. Men da jeg kan se, at det vil koste blod, holdt jeg mund.

Vi havde ikke kræfter til indre stridigheder, måske vil tiden løse problemet for os.

På dette tidspunkt skulle jeg bevilge fortsat undervisning til en ungdomsuddannelse til kleinsmed (hjemmeundervisning). Læremesteren var et ualmindeligt rart menneske. Ikke et sekund var jeg i tvivl om hans evner til at beskæftige og oplære den unge, men da jeg spurgte, tror du på, at han kan klare sig selvstændigt på en arbejdsplads med et svendebrev i hånden som kleinsmed uden din hjælp?

Var svaret et tøvende nej! Sagen er nemlig den, at i lille Danmark forventer man af en udlært håndværkersvend, at han selvstændigt uden særlige hjælpeforanstaltninger, kan løse og udføre varierende arbejdsopgaver.

Ørerne i maskinen

Jeg bliver kaldt til forstanderen. Han er vred og noget forlegen, foran sig har han en masse bilag. Jeg skæver og kan genkende flere af dem, de har været over mit bord. En stribe bilag bliver lagt foran mig.

«Disse bilag har De ikke attesteret. Hvorfor ikke? De kan efter vor aftale ikke betales og konteres uden Deres attestation, da regningerne skal konteres på undervisningsafdelingens konti.»

«De må spørge undervisningslederen, jeg har ikke foretaget disse indkøb.»
«Hvorfor har De ikke købt tingene?» «Kan jeg sige min mening?»

«For det første er det en ekstern klubvirksomhed, i socialafdelingens regi. For det andet tvivler jeg på, at klubmedarbejderne overhovedet er blevet spurgt om hvilke behov, de mener klubmedlemmerne har. For det tredje har jeg sammenlignet det, man ville købe, med de ønsker vore klubledere her på stedet har, og ønskerne er vidt forskellige. Klubberne her på Oasen må vende og dreje hver eneste femøre, og derfor blev jeg forarget over det forbrug af penge, vi er vidne til her.»

«Betyder det, at deres foresatte har bedt Dem om at købe disse ting, og at De har nægtet det?»

«Ikke helt, som katten fik jeg snoet mig uden om den varme grød.»

«Men det betyder dog, at De har et andet syn på indkøbene end visse dele af centerledelsen.»

«Ja, på mig virker det som at smide gode skatteborgerkroner lukt ud af vinduet. Egentlig er det vel også diskriminerende at købe legetøj til voksne, også selv om de er åndssvage. Bulder Jørgen har spillet herremand, han har bare buldret igennem forretninger og hevet ned fra hylderne.»

«Har De talt med uv. lederen»? «Ja»! «Hvad har De sagt?»

«Disse indkøb er skolen uvedkommende, han må finde pengene et andet sted. Jeg har meget venligt peget på den sociale afdeling og på det hul til uv. midler, der forefindes på Bornholm». «Betyder det, at hvis vi her fra administrationens side nægter at betale regningerne, så støtter De os, ved at fastholde vor aftale».

«Ja! Det gjaldt overlægen, da han troede, han kunne købe ind på vore konti, og det gælder i endnu højere grad uv. lederen, som i sin tid konfirmerede vor aftale».

Forstanderen viste tegn på lettelse, men siger noget bekymret, «den bliver slem at køre hjem, men jeg er forarget over denne ødselhed.

Nye bilag blev hevet frem. «De har brugt af ekstrabevillingerne til indkøb af værktøj til observationsværkstedet. Umiddelbart synes jeg også skolelederen er ødsel, han forsøgte ikke at skjule et lunt smil.»

«Forstanderen må tro mig, når jeg siger, at netop med hensyn til værktøj er jeg på hjemmebane. Som de ved har jeg været smedesvend, hvad de måske ikke ved er, at jeg har været sælger af værktøj og maskiner i 5 år. Derfor har jeg et nøje kendskab til priser og kvalitet. Jeg kunne have købt noget billigt bras, men har satset på en rimelig kvalitet, og kvalitet koster jo penge».

«Tror skolelederen selv på projektet?»

«Nej, ikke mere. Jeg vil ikke løbe fra min del af ansvaret, jeg troede på det, men det er blevet uoverskueligt, det har ingen ende, hele tiden finder man på nyt, det bevæger sig mere og mere væk fra virkelighedens verden til verdensfjerne teorier og en masse papir. Det er utopi. Jeg er bange, rigtig bange, snart er Børnehospitalet så langt fremme, at vi med få timers varsel bliver smidt ud, så står vi med 40 unge mennesker, der kan og vil arbejde.

Jeg kan ikke finde en løsning på dette problem. Vi har ikke et hjørne på Oasen, som ikke er fyldt til bristepunktet.»

Han nikkede, igen havde vi samme opfattelse.

En dag kalder forstanderen mig til sig, han var blevet tilbudt en pose penge fra Hovedkontoret. Finansåret er ved at rinde ud, og man har fundet ubrugte midler, som skal investeres inden for 2 uger. Pengene er øremærkede, de kan kun bruges til udvidelser af bygninger og lokaler. Primært skulle man udvide skolens undervisningskapacitet.

«Har De nogen ideer, forslag?» «Nej, men vi kan da se på det».

To dage havde vi. Alle værkstedsledere og en enkelt lærer, som endnu ikke var gået hjem, blev trommet sammen. Efter en kort orientering om beløbstørrelse og forudsætninger, bad jeg om forslag.

For ikke at spille tiden, sagde jeg, de eksisterende bygninger kan der ikke røres ved, de er fredet, men kan man stable noget op et eller andet sted?

Straks kom forslag frem om at opstille barakker eller skurvogne.

Okay, vi undersøger firmaers leveringstider og priser. Men hvor kan man stille dem op? Igen kom forskellige forslag. Stemningen var fantastisk, alle var fulde af ildhu, her var en chance, den måtte udnyttes.

Mødet afsluttedes med, at når jeg havde noget mere konkret, samledes vi igen. Firmaerne skilte sig hurtigt ud, to kunne levere med ultrakort varsel og tilbød at sende folk ud for at indkredse problematikken, hvoraf mange var af teknisk art, f. eks. opvarmning, afløbsforhold, el. osv. .

Firmaerne tilbød at skrive regninger ud proforma, det var intet problem, det økonomiske kunne dermed komme behørigt på plads i indeværende finansår. Forstanderen blev orienteret og tilkaldte flere af sine folk, maskinmester og souschef.

Vi fik fuldmagt til at gå videre, dannede et team, en form for generalstab, der skulle samle de mange tråde. Opgaverne blev delt imellem os. Der blev ikke taget hensyn til faggrænser, kompetence o.l., de blev derfor løst ret utraditionelt.

En charmetrold (Karin) af en kontordame blev sendt til kommunens tekniske forvaltning, og hendes P.R. resulterede i, at man sendte folk til åstedet.

Pavillon – skurvogne – en himlens gave?

Alt var præget af en positiv optimisme, skulle projektet forlise, skulle det ikke være på grund af medarbejdernes mangelfulde indsats.

Alle arbejdede på højtryk, det lykkedes derfor at få skitseret et projekt med alle tekniske installationer og ikke mindst en foreløbig kommunal godkendelse af byggeriet.

Engagementet havde en afsmittende effekt og gav mange år fremover alle et pift, et løft, det nyttede altså alligevel noget. Men nu skete det uventede, ganske langsomt begyndte de forskellige at manipulere, intrigere for at få tilkæmpet sig noget af den nye plads.

Den katastrofale overbelægning var naturligvis årsagen; på flere møder kom forslag til den fremtidige struktur frem, men jeg bremsede og bad alle spise brød til. Bjørnen var ikke skudt. 40 unge bankede på døren.

Børnehospitalet kunne ikke længere huse dem.

Er vort samfund liberalt?

Et firma beder om tilbud på brevmapper i plastic. Karl gennemførte nogle forsøg og fandt frem til en kostpris. Vi regnede og dividerede, man kunne starte op uden store investeringer. Vi undersøgte markedspriser og afgav et tilbud med visse forbehold. Det var en relativ stor leverance.

I denne fase lærte jeg medarbejdere at udføre og måle arbejdsprocesser som tidsstudier, for at vi kunne sikre os priser, der svarede til arbejdsmarkedets. I den mellemliggende tid havde vor forstander udarbejdet en form for standardkontrakt, der bl. a. sikrede, at vi kunne undgå konflikter med faglige organisationer.

Men problemer opstod, men hele tiden med forskellige fortegn. Efter nogen tid ændredes arbejdsgangene på brevmapperne, da hjælpeværktøjer kom til, men desværre skete det uforudsigelige, produktionen steg til det dobbelte, lønningerne, det vil sige forbruget af arbejdskraft faldt til det halve og alt fyldte. De små rum blev endnu mere trange. Det var en prima beskæftigelse, hvis man havde plads, hvilket vi absolut ikke havde. Forstanderen kaldte mig op og bestilte et anseeligt antal brevmapper.

Prisen, gik han som en selvfølge ud fra, var kostpris uden arbejds løn, han nævnede en uforskammet lav pris. Uden videre gik han ud fra, at vi gik ind på betingelserne. Desværre måtte jeg skuffe ham og opgav nu en pris lidt over grossist prisen. Han burde som konservativ folketingsmand respektere de frie markeds kræfter i et liberalt samfund. Han knurrede, men var vist inderst inde godt tilfreds.

Den første store rokade kunne begynde.

Ville lederen af Hobbyværkstedet tage imod tilbud om en skurvogn?

Han knurrede noget, men sagde omsider ja tak. Fritidspædagogerne skulle ud, men hvorhen? Der var ingen muligheder overhovedet, observationsværkstedet måtte lukkes.

Det vakte en del protester, men der var ingen vej uden om.

De 40 unge skulle beskæftiges, de gik forud for alt andet. Jeg var til møder med overlægen og beklagede lukningen af observationsværkstedet, men jeg havde ingen andre muligheder, desværre, men stillede ham i udsigt, at vi ved først givne lejlighed ville tage projektet op igen. Kunne overlægen skaffe plads, kunne han regne med, at fritidspædagogerne kunne fortsætte i projektet, det var jo det, de helst ville.

Slutresultatet blev en træningsskole i den anden skurvogn. Med træningsskolen begyndte en målrettet undervisning af de sværest handicappede.

Produktionsværkstedet rykkede ind. Lederen af Træværkstedet (Rodekassen) forberedte jeg nu på, at så snart et af rummene i bygningen med observationsværkstedet kunne stilles til rådighed, ville jeg prøve at få ham listet derind. Han måtte godt forberede sig på hvilken beskæftigelse, han til den tid kunne tænke sig. Pavillonerne (skurvognene) blev færdige, produktionsholdene rykkede ind i den gamle bygning, men efter nogle måneder bliver lederen for disse headhunted og får en ledende stilling på en anden institution. Sagen var den simple, at Oasen efterhånden var blevet kendt for sine utraditionelle initiativer, hvorfor folk udefra ligefrem jagede personalet med fristende tilbud.

Tiden var moden til næste træk, vi holdt møder, diskussionen gik, lederen af træværkstedet kendte mine ønsker, til lederen af Keramikværkstedet havde jeg hvisket i øret, at hvis det gik igennem, kunne han måske få to mindre rum mere.

Han kunne udvide sin kapacitet med 50%. Med lodder og trisser fik Keramikværkstedet en ny ovn. Igen var Oasens maskinafdeling på tærerne og fik installeret alt det komplicerede elektriske grej.

Egen produktion:

Karl som nu ledede produktionsværkstedet havde mange gode ideer, men der krævedes maskiner. Han ville gerne have nogle rundsave, men jeg modsatte mig det i første omgang. De var for farlige. Sker der ulykker, er vi færdige, hævdede jeg.

Flere gange havde vi lejet mindre maskiner og endog i et enkelt tilfælde købt en svejser til plasticemballage. Forstanderen protesterede, da man sammenblandede regnskaber, indtægter og udgifter.

Selvfølgelig havde han ret, men da han kunne se fornuften i det og nødvendigheden i at undgå det traditionelle, stive bureaukratiske system for at holde hjulene i gang, kom han med et forslag til værkstedets selvstændige regnskabsførelse, som i de næste mange år kørte som i olie.

Trælegetøj – bongotrommer

Karl blev værkstedets leder, det øvrige personale bestod af en fasttømret stamme, overvejende omsorgsuddannede, solide folk med begge ben på jorden, og med fantastiske evner også indbyrdes til at fastholde aftaler og de fælles mål. De var et glimrende supplement til Karl, som fremstillede flere modeller, alle tilpasset en meget enkel fremstillingsproces. Men de krævede alle snedkerimaskiner. Hele tiden var jeg mere end træg. Min frygt for ulykker var et overvejende argument, men også det overvandt Karl.

En mindre hobbybetonet rundsav blev købt og nu begyndte eksperimenterne.

Opgaven var kompliceret, for at sige det mildt, nærmest uoverskuelig, men blev betegnende for det engagement medarbejderne lagde for dagen.

Økonomi

Der fandtes ingen budgetter, hvilket indebar, at vi pø om pø på mere eller mindre behændig vis tryllede midler frem.

Lokaleforhold

I bygningen fandtes tre rum, hvert på ca. 25 m² og en gang på ca. 5 m. x 3 m. Her beskæftigedes ca. 45 mennesker incl. personale.

Træværkstedet fik efter udlægningen mange nye maskiner, og alt var sikret ikke blot i henhold til arbejdsbeskyttelsesloven, men også med skyldigt hensyn til handicappedes sikkerhed. Høreværn og udsugningsanlæg var nu installeret.

Designerens arbejdsforhold

Karl passede sine funktioner som leder af værkstedet, det betød at den overvejende del af dagen gik med at beskæftige de åndssvage, vejlede personale, gå til møder og administrative opgaver.

De administrative funktioner var absolut ikke hans livret, så ret hurtigt fandt vi på, at skolelederens sekretær og en af pigerne fra værkstedet tog hånd om dette. Trods denne aflastning blev konsekvensen alligevel, at alt det nye kom til at ligge uden for den egentlige arbejdsdag, altså i Karls fritid.

Løsningsmodellen var try – and try again.

Eller step by step

- 1.** Først fremstillede Karl simple modeller af forskelligt trælegetøj bl.a. en bongotromme.
- 2.** Målgruppen var mindre børn, dvs. børnehaver.
- 3.** Designet var simpelt, der krævedes kun få maskinelle operationer, men der var en del efterbearbejdning, slibning, montering osv.

Arbejderbeskyttelse? En by i Rusland?

Almindeligt gældende regler var utilstrækkelige.

Hvad var vi bange for?

Vi var bange for, at pilfingre i et ubevogtet øjeblik skulle starte en maskine og på den måde forårsage en ulykke. Hidtil var dette ikke sket, men de maskiner, værkstedet i øvrigt havde var afskærmede og absolut ufarlige, men med snedkerimaskiner var det en helt anden sag.

Makinværkstedet løste problemet, idet en forholdsvis simpel lås blev monteret ved kontakterne. I selve arbejdsprocessen kunne ulykker let ske, så derfor valgte Karl konsekvent ved alle konstruktioner at fremstille hjælpeværktøjer i kraftigt plexiglas, således at det skærende værktøj var lukket inde.

Her var jeg som gammel værktøjsmager til nogen hjælp.

Rundsavens skærende klinge er indkapslet i meget kraftigt plexiglas. Arbejderen er beskyttet, og kan se, hvad der sker.

I dette værktøj bliver stavene til Bongotrommerne skåret. Et meget langt snit, i smig og på skrå. Snittet skal være uhyre præcist for, at den efterfølgende limning af stavene kan lykkes.

Denne fremgangsmåde blev anvendt ved alle maskiner i de næste mange år. Hvor mange kunne beskæftiges ved dette arbejde og mest interessant for os var, hvor svært handicappede kunne man beskæftige? Hvor meget kunne sælges, til hvilke priser og til hvem?

Afkorter: Også her er det skærende værktøj indkapslet i meget kraftigt plexiglas.

På Oasen kom mange besøgende og i den første tid modtog værkstedet mange bestillinger fra disse, men først da flere maskiner blev anskaffet og produktionsmetoderne blev væsentligt forbedret viste det sig nødvendigt at trylle aftagere frem, som kunne aftage større partier. Vi fremstillede små reklamefoldere med priser og i nogen tid måtte jeg rundt til forhandlere og skabe en kundekreds, som trofast holdt ved i flere år. Evnesvages Vel solgte en del varer fra sin butik i Vester Voldgade.

Største problem var at få værkstedet til at overholde sine leveringsaftaler, men til sidst løste jeg dette ved ganske enkelt at nægte værkstedet at tage imod ordrer, forstået således, at jeg satte prop i ordrer og leverancer og lod værkstedet producere til lager. Derved kom værkstedet til at lide under mangel på kapital i kortere og længere perioder. Dette blev en fantastisk god ventil, der sparede os for mange diskussioner.

Tempoet på værkstedet blandede jeg mig aldrig i; var det fint vejr rykkede man ud i solen, havde man lyst til at spille fodbold, gå en tur eller tage på udflugt bestemte værkstedet suverænt.

Værkstedet havde et ualmindeligt godt arbejdsklima.

Arbejdsdeling:

Denne udvikling skete over nogle år, men aldrig var der tid til at stoppe op og evaluere, alle havde hænderne fulde, problemerne var nye, det var den rå mark, der blev pløjet, ingen steder var hjælp at hente, institutionen var overbelagt langt ud over det forsvarlige og mandskabet underbemandet, så det skreg til himlen.

Personalet foretog i større og mindre grupper studieture her i landet og i udlandet, som regel kombineret med skolens lærere. På disse ture var der rig lejlighed til udskifte synspunkter, der blev debatteret livligt og især den brogede faglige baggrund gav disse tværfaglige debatter et friskt pust. Men der var ikke den store inspiration at hente ude i den store verden, alle steder var de på et niveau, som vi havde forladt flere år tidligere. Man beskæftigede i det store og hele kun sinker og debile uden andre handicap end den nedsatte begavelse.

I længere tid havde nogle ret komplicerede personer voldt problemer på værkstedet, de krævede ind, de stillede krav, de var truende og mildt sagt intrigante.

Strejke: Konflikt bliver pædagogisk hjælpemiddel

Medarbejderne havde løst de mange beskæftigelsesmæssige problemer pø om pø, efterhånden som de dukkede op, der var dannet mønstre, som vi nu var blev mere bevidste om.

Personalet var i begyndelsen for føjelige, prøvede blidt at løse konflikterne, men det ender simpelthen med, at værkstedet kogte over.

Vi fik en regulær strejke. Karakteristisk var, at denne gruppe af vore bedste arbejdere sad på nøgleproduktioner, og da de igennem længere tid bare havde råbt og skreget, stod man og manglede de komponenter, som de sværest handicappede skulle beskæftiges med.

Hele værkstedet gik i stå.

I produktionsforløbet var processer, som stillede en række krav, til fysisk styrke, håndlag osv. og som kun de kriminelle kunne honorere. Gennemgående var det også det bedst betalte arbejde, men stoppede produktionen i disse led lå værkstedet stille, de sværest handicappede sad ubeskæftigede.

Vor erkendelse gav flg. konsekvenser.

De strejkende indfandt sig på værkstedet, de blev bortvist; de havde svigtet deres arbejdsplads, men de havde også svigtet deres ansvar for de sværest handicappede.

Vi brugte betegnelsen kammerater.

Vilde protester, de var Fanden edeme ikke kammerater med de åndssvage. I kan selv se, der er ikke arbejde til jeres kammerater. I kan bare skride venner, vi lader jeres arbejde udføre af medarbejdere.

Vi mobiliserede alt og alle, vi havde det hyggeligt sammen, det var egentligt ret morsomt at sætte arbejdsgiveres beskidte kneb ind i en arbejdskamp. Vore propagandatrommer gik.

Hvis I vil arbejde, kan I bare sætte i gang, derefter kan vi snakke om tingene, men nogle af jer har bare lavet ballade og brok, så vi kan på forhånd sige, at nogle af jer må søge andre værksteder, her er lukket indtil videre. (Blacklistning)

Alle de strejkendes undervisningsaktiviteter blev stoppet – når de mødte op blev de afvist. Skrid Venner. I gør ikke jeres pligt – dermed har I mistet jeres rettigheder, var vort argument.

Dette havde næppe holdt i Byretten, men det virkede.

De var vænnet til at have en hverdag fuld af aktivitet? De kedede sig og prøvede med næsten alle midler at få plads i busserne, når vi kørte til svømmehallerne, men vi var kontante? Her var ingen nåde.

Selvfølgelig gav de sig, de havde ikke andre muligheder, de værste kværunter fik en uges karantæne og så begyndte forhandlingerne.

Disse fik på lang sigt konsekvenser.

Mange havde jeg trænet op til at blive ret habile svømmere, og de indvilligede i at blive assistenter – hjælpetrænere. Her oplevede de at få og at have ansvar, de oplevede, at de kunne mere end andre, deres selvbevidsthed, selvværd og stolthed fik et nyk, den rigtige vej.

De blev en uvurderlig hjælp og fik udbetalt løn for deres indsats.